

DE TRANSLATIONE
IMPERII ROMANI

LIBER SECUNDUS

IMPERIUM ROMANUM DE GENTE FRANCORUM AD GENTEM SAXONUM
SUMMI PONTIFICIS AUCTORITATE TRANSISSE

CAPUT PRIMUM.

Successionem explicat Caroli Magni.

Sequitur altera controversia apud Illyricum de translatione imperii a Francis ad Saxones; quam translationem Illyricus non modo, non auctore Romano Pontifice, sed etiam eo invito factam esse contendit. Sed ut res tota facilius perspiciatur, historia successionis imperatorum a Carolo usque ad Othonem paulo altius repetenda erit. Igitur Carolus Magnus a Leone III Pontifice Romæ anno 800. coronatus, successorem habuit Ludovicum filium, quem Stephanus IV, alias V Papa Remis in Gallia coronavit anno 815. teste Othone Frisingensi lib. v. cap. 33. Ludovico Lotharius filius successit, quem Paschalis Papa Romæ coronavit anno 822. eodem teste Othone lib. v. c. 34. Lothario successit filius Ludovicus, quem Sergius Papa II Romæ coronavit anno 844. teste Adone Viennensi in Chronico 6. ætate. Ludovico Carolus Calvus successit, qui hujus Ludovici patruus erat Lotharii videlicet frater ex patre Ludovico seniore: coronavit autem Carolus Calvus Romæ Joannes VIII, anno 874. teste Rheginone lib. II. Chronici. Carolo Ludovicus Balbus filius successit anno 877. teste Rheginone ibidem: coronavit autem eum idem Joannes Papa VIII, teste Onuphrio in additione ad Platinam in vita ejusdem Pontificis Joannis. Ludovico Balbo successit Carolus Crassus Ludovici regis Germaniæ filius, qui Ludovicus Caroli Magni ex

Ludovico filio nepos erat. Coronavit eum idem Joannes VIII. Romæ anno 878. teste Othone Frisingensi lib. VI. cap. 8. Carolo Crasso Arnulphus successit, quem Papa Formosus coronavit Romæ anno 896. teste Rheginone in Chronico. Fuit autem Arnulphus Carolomanni filius, Ludovici regis Germaniæ nepos. Arnulpho successit filius Ludovicus, Ludovico Chunradus, Arnulphi ex alio Chunrado nepos. Atque hic series desiit Caroli Magni, et gentis Francorum, ut ex Abbate Urspergensis in Chronico anni 914. cognosci potest. Chunrado successit Henricus I, ex gente Saxonum, cognomento Auceps. Nam etsi is Henricus nepos erat Arnulphi imperatoris ex filia, ut Albertus Krantzius demonstrat lib. II. Saxonie cap. 33. tamen ex patre non Francus erat, sed Saxo. Porro nullus horum trium coronam imperialem habuit, ut historici omnes testantur. Henrico autem filius Otho successit, quem Joannes Papa XII Romæ, ut infra demonstrabimus, coronavit.

Quæstio igitur est, ceperitne Saxonum imperium in Henrico, an in Othone, et quidem in Henrico cœpisse, Illyricus totis viribus contendit: siquidem inde rectissime deduci putat, invito Romano Pontifice Saxonum imperium constitutum: quoniam is Henricus nec Romam ad Pontificem venit, nec ab eo unctionem, vel coronationem ullam postulavit. Ego vero imperatorem primum ex gente Saxonum Othonem Magnum fuisse, eumque a Romano Pontifice imperium accepisse, nullo negotio demonstrari posse censeo.

CAPUT II.

Othonem I non autem Henricum, aut Chunradum imperatorem primum ex gente Saxonum fuisse demonstrat.

Primum igitur, Henricum, patrem Othonis, regem tantum, non imperatorem fuisse, testis est ipse idem Henricus, qui regio nomine contentus, insignia, appellationesque cæteras, necnon unctionem et coronationem sponte recusavit, ut custos imperii potius, quam imperator dici possit. Vitichindus, qui hujus Henrici tempore vixit, lib. I. gestorum Saxonorum, de hoc ipso Henrico ita loquitur: « Cum ei offerretur unctio cum diademate a Summo Pontifice, qui eo tempore Herigerus erat, non sprexit, nec tamen suscepit, satis, inquit, mihi est, ut præ meis majoribus rex dicar et designer, divina annuente gratia, ac vestra pietate. Penes meliorem vero nobis unctio et diadema sit: tanto honore nos indignos arbitramur ». Hæc Vitichindus, quem secutus Abbas Urspergensis in Chronico anni 920. Henricus, inquit, renuit diadema et unctionem, solo nomine regis contentus. Albertus Krantzius lib. III. Saxonie cap. 2. Henricus, inquit, dux Saxonie, primus ex ea familia ad Romani regni culmen ascendit, quod ea domus per aliquot continuata sæcula perseveranter servavit, ut in contextu docebimus, cui, si in Italiam prædecessorum more venire dignaretur, diadema cum consecratione ad imperatoriam dignitatem Joannes ejus nominis X Summus Pontifex repromisit. Henricus autem satis sibi videri respondit, quod primus ad regni culmen immeritus pervenisset, diadema imperii majoribus debitum: se nihil ambire supra id quod accepisset, etiam si majora, quam obire posset, sustollentem onera. Habemus igitur in primis Henrici ipsius ingenium, planeque Germanicum testimonium.

Sed accedant secundo loco sequentium principum, ejusdem nominis testimonia. Nam (ut Onuphrius Panvinus testatur in lib. de Comitibus imperatoris) S. Henricus Chunradus, et tres alii Henrici, qui post Othonem III imperarunt, in diplomatibus suis ita nomina sua inscribunt, ut nullo loco Chunradum et Henricum, qui ante Othones regnarunt, inter imperatores habuisse videantur, non enim se scribunt Chunradum II et Henricos II, III, IV, V, sed Chunradum I et Henri-

cos I, II, III et IV, quibus etiam numerorum trium Henricorum, quæ adhuc Spiræ exstant, idem Onuphrius testis est. Ut jam non levis temeritas eorum esse videatur, qui contra ipsa imperatorum diplomata, et litteras, in monumentis ante tot annorum centurias incisas, Chunradum I, secundos; necnon Henricum II, III et III, IV et IV, V appellandos esse contendunt. De Ludovicis autem rex adeo manifesta est, ut non possit Illyricus Ludovicum, Arnulphi imperatoris filium, qui corona imperii caruit, inter imperatores numerare, quin sibi ipse repugnet. Nam si is Ludovicus imperator fuit, necesse est quartus fuerit; tres enim ante ipsum Ludovici precesserant, senior, junior, et Balbus? At si quartus est Arnulphi filius, qua ratione Ludovicus Bavarus et se ipse quartum, non quintum, in omnibus suis diplomatibus vocat, et quartus non quintus, ab omnibus auctoribus; et ab ipso Illyrico in hoc lib. de translatione imperii, aliquoties appellatur? Quod si Ludovicus ille e numero imperatorum eximitur quia corona, et unctione Apostolica caruit, licet aliqui de stirpe Caroli, et filius imperatoris fuerit: quanto magis Henricus Saxo ex imperatorum numero eximendus erit, qui nihil horum habuit; et coronam, ac dignitatem imperatoriam recusavit?

Accedant postremo testimonia etiam veterum gravissimorumque historicorum. Lambertus Schafnaburgensis in historia Germanica, Anno, inquit. 1024. Henricus primus rex: II, rex imperator obiit. Ubi vides, lector, lamberti historici gravissimi, et Germani, et qui illo ipso sæculo floruit, judicio, Henricum I, regem tantum; secundum autem, regem imperatorem fuisse. Rheginus et Sigebertus non dissentiunt a Lamberto: siquidem tres illos reges, Ludovicum Arnulphi imperatoris filium, Chunradum et Henricum, qui coronam imperii a Romano Pontifice non habuerunt, numquam imperatores, sed perpetuo reges vocant, cum tamem præcedentes, et sequentes reges, qui a Romano Pontifice coronati fuere, imperatores semper appellent. Otho Frisingensis pluribus in locis sententiam nostram aperte confirmat. Sed antequam verba illius ponam, operæ pretium esse duxi, lectorem præmonere quod Otho Frisingensis scribit, et sæpe repetit, virtute Othonis I, imperium transisse ad Francos Orientales, non sic esse accipiendum, quasi Otho I, sine Pont. Max. auctoritate imperium obtinuerit; id enim paulo post apertissimis

argumentis refutabitur. Id igitur solum Otho Frisingensis significare voluit, in Othone I, translationem factam esse Romani imperii ab Occidentalibus Francis ad Orientales; ejus autem translationis causam fuisse virtutem ejusdem Othonis, qui et a Pontifice Summo promotionem ad eam dignitatem facile promeruit, et armis hostes imperii fortissime domuit. Ille igitur sic loquitur lib. vi. hist. cap. 17. Ex hoc, inquit, quidam post Francorum regnum supputant Teutonicorum. Unde filium Othonem in decretis Pontificum, Leonem Papam, primum regem Teutonicorum vocasse dicunt. Nam iste, de quo agimus, Henricus, oblatam sibi a Summo Pontifice dignitatem renuisse perhibetur. Et infra, Otho, inquit, qui imperium a Longobardis usurpatum deduxit ad Teutonicos Orientales Francos, forsitan dictus est primus rex Teutonicorum, non quod primus apud Teutonicos regnaverit, sed quod primus post eos qui a Carolo Carolingi, sicut a Meroveo Merovingi, dicti sunt, ex alio, id est, Saxonum sanguine natus, imperium ad Teutonicos Francos revocaverit. Et cap. 22. ubi narravit coronationem Othonis Romae celebratam, ita subjungit: Ex hinc regnum Romanorum post Francos et Longobardos ad Teutonicos, vel ut aliis videtur, iterum ad Francos, unde quodammodo elapsus fuerat, translatum est. Et c. 24: Hic, inquit, est Otho, qui post multas victorias Græcos quoque in Apulia et Calabria superavit, ac imperium Romanorum virtute sua ad Francos Orientales reduxit. Et paulo ante: Vide, inquit, regnum Teutonicum cum regno Francorum affine et quodammodo cognatum principium habere. Ibi primum Carolus (Martellus) sine regis nomine honorem regis gerebat: hic Magnus Otho Saxonum dux (Othonis imperatoris avus) regibus adhuc ex stirpe Caroli manentibus, regni summam administrabat. Illius filius Pipinus non solum re, sed etiam nomine rex cœpit esse, et dici, hujus simili modo filius Henricus regis nomine meruit honorari. Illius filius Carolus Magnus non solum regnum, sed etiam imperium capto Desiderio primus obtinuit ex Francis. Istius filius Otho Magnus post multos triumphos, primus ex Teutonicis post Carolos capto Berengario Romanis imperavit. Hæc ille.

Neque ab hoc numero veterum historicorum separandus est Luithprandus Diaconus his omnibus antiquior. Siquidem ipse lib. vi. cap. 6. cum Othonem I, ante coro-

nationem imperialem piissimum regem tantum; deinde autem etiam imperatorem Augustum fuisse dicat; manifeste significat, Henricum Othonis patrem, qui coronatus numquam fuit, imperatorem numquam fuisse. Philippus Bergomensis lib. xi. supplementi Chronicorum, aperte docet, a Ludovico, Arnulphi filio, usque ad Othonem I, non fuisse in Germania imperatores, sed reges dumtaxat. Deinde lib. xii. addit in Othone I, imperium Germanis iterum restitutum. Lupoldus quoque in lib. de Juribus imperii cap. 2. et 3. ut ipse Illyricus citat pag. 103. Othonem imperatorem primum ex gente Saxonum facit.

Addamus si placet etiam testimonium Cuspiniani, quoniam eo auctore Illyricus mirifice delectari videtur. Othonem (inquit Johannes Cuspinianus in vita ejusdem Othonis) plerique scriptores primum Germanorum imperatorem numerant, qui imperium, a justa sobole, agnationeque Caroli Magni ablatum, primus hic Otho justus princeps, vir belli pacisque insignis, recuperavit Pontificis Maximi auctoritate. Habemus igitur testimoniis historicorum, principum, et ipsius Henrici patris Othonis, non Henricum patrem, sed Othonem filium imperatorem primum ex gente Saxonum fuisse; quod etiam cognomen Magni satis aperte significare videtur. Nam propterea inter omnes imperatores Occidentis, soli Carolus et Otho Magni cognomen invenerunt, quod ille ad Francos, iste ad Saxones, imperii Romani decus attulerit.

CAPUT III.

Eundem Othonem a Summo Pontifice Joanne XII ad imperium provectum ostendit.

Jam vero demonstrandum superest, hunc ipsum Othonem a Pontifice Romano ad imperium vocatum, provectumque fuisse. Id vero historici omnes una voce tradunt, atque ut a posterioribus sursum versus ascendamus. Cuspinianum modo dicentem audivimus, ab Othone quidem recuperatum imperium, sed Pontificis Maximi auctoritate. Albertus Krantzius lib. iv. Saxoniae cap. 9: Cum appropinquaret, inquit, Urbi insigni pompa a Romanis est introductus, et imperii coronam cum consecratione, et imperatorio honore suscepit.

Joannes Nauclerus in Chronographia sua,

generat. 33. Otho, inquit, a Joanne Papa augustus vocatur, et ordinatur, unctione imperiali, ac benedictione sublimatus. Idem quoque docent Blondus lib. iii. decad. 2. Platina in vita Joannis XII, quem ipse tamen 13. vocat. Philippus Bergomensis lib. xii. Supplementi; et Jacobus Wymphelingius in Epitome rerum Germanicarum, cap. 18. Sigebertus in Chronico: Anno, inquit, 963. Otho I, a Joanne Papa coronatur. Lambertus Schafnaburgensis in historia Germanica: Otho rex, inquit, perrexit Romam; eumque Joannes Papa gratanter suscipiens, honorifice super Cathedram augustalem posuit, et benedictione atque consecratione sua imperatorem fecit. Otho Frisingensis lib. vi. cap. 22. Otho, inquit, gloriosus rex a Papa usque ad Urhem progrediens, honorifice a Summo Pontifice Joanne, ac toto populo susceptus, applaudentibus cunctis, imperatoris et augusti nomen sortitur.

Abbas Urspergensis in Chronico: Ipse, inquit, Romam veniens mirifico apparatu susceptus, et ab eodem Apostolico Joanne imperiali unctione et benedictione sublimatus, imperator et augustus est appellatus.

Marianus Scotus in Chronico: Otho rex, inquit, Romam veniens, imperator efficitur a Joanne Papa.

Rhegino Abbas lib. ii. Chronici, rex, inquit, Otho Romae favoribiliter susceptus, acclamatione totius Rom. populi et Cleri, ab Apostolico Joanne imperator, et augustus vocatur et ordinatur.

Luithprandus Diaconus Ticinensis, qui tempore ipsius Othonis floruit, lib. vi. de rebus per Europam gestis cap. 6. Romam, inquit, veniens (Otho I,) miro ornato, miroque apparatu susceptus, ab eodem Summo Pontifice, et universali Papa, Joanne unctionem suscepit imperii.

CAPUT IV.

Objectiones Illyrici diluit.

Videamus nunc quid pro sententia sua Illyricus adferat, quamquam valde suspicor fore ut mendacia potius, quam argumenta nobis refellenda sint.

Sic igitur incipit pag. 64: « Inducatum est, quomodo imperii possessio, et dignitas pervenerit a Græcis ad Carolum Francum, aut Germanum ». Et infra: « Porro quomodo a Francis, ad reliquos Germanos pervenerit,

nunc indicandum est. Nam hic quoque Papæ adultores, ut ubique mendacii omnia conspurcant, ac corrumpunt ». Videlicet Illyrico magna religio est mentiri, idcirco confidenter alios mendacii reprehendit. Sed quam vere id faciat, testantur quæ supra diximus, et quæ continuo Illyricus ipse subjungit. Sic enim pergit: « Dicunt enim illi, quod deficiente virtute stirpis Carolinae, Cardinales scripserint ad Othonem I, eumque creaverint imperatorem. Quod tamen nullis certis documentis probare possunt ». At non hoc dicunt scriptores, qui sunt alicujus nominis apud Catholicos, quos tu falso Papæ adultores vocas; plerique enim Othonem I, a Romano Pontifice Joanne XII, imperatorem creatum esse tradunt, non a Cardinalibus. Testimonia paulo ante citata sunt. Atque ut verum fatear, nullum omnino auctorem me legisse memini, qui a Cardinalibus imperium Othoni delatum scripserit. Scripserunt quidem Cardinales duo ad Othonem imperatorem quædam adversus Joannem Pontificem, sed posteaquam idem Otho ab eodem Joanne imperator fuerat appellatus et coronatus, ut Illyricus ipse testatur in historia Magdeburgensi cent. 10. cap. 10. col. 335. Itaque litteræ illæ Cardinalium nihil omnino ad rem præsentem faciunt. Pergit Illyricus: « Vera autem historia illius translationis exstat prolixè apud Nauclerum et Cuspinianum. Ex qua narratione liquido patet, non potestate aut voluntate Papæ factam esse. » Id vero quam impudens est mendacium! Cuspinianus enim (ut paulo ante citavimus) in vita Othonis ita loquitur: imperium a justa sobole, agnationeque Caroli Magni ablatum, primus hic Otho justus princeps, vir belli pacisque insignis recuperavit, Pontificis Maximi auctoritate.

Quid hic dicis, Illyrice? Liquidone patet ex his verbis imperium translatum ad Germanos sine Pontificis voluntate et potestate, an te potius egregie esse mentitum? Porro Nauclerus, etsi zelo patriæ (ut ipse fatetur) conatur asserere Henricum patrem Othonis imperatorem, vel certe regem Romanorum fuisse, non tamen sine voluntate Romani Pontificis fuisse docet (ut Illyricus noster mentitur); quin potius sententiam suam Nauclerus ex decretis Pontificum adstruere conatur: nimirum profert cap. Venerabilem, de electione; et Clementinam, Romani Principes, de jurejurando; ubi legimus, imperium Romanum auctoritate Sedis Apostolicæ